

A MOSZ HG. ESTERHÁZY PÁL FERTŐI MADÁRVÁRTÁJÁNAK 1934. ÉVI MEGFIGYELÉSEIBŐL.

Írta: BREUER GYÖRGY.

(A MOSZ hg. Esterházy Pál fertői madárvártájának közleménye.)

Minthogy a Fertő vízállása a déli részen ez évben, kevés kivétellel, igen sekély volt, a Fertő madárvilága is ehhez alkalmazkodva, megváltozott. Feltűnően megcsappant azon madarak száma, melyek főtáplálékát a halak képezik, különösen azoké, melyek a víz alatt úszva, vagy alábukva keresik táplálékukat.

A vöcsökök jóformán mind elmentek mélyebb vizekre, más években úgy a búbos vöcsök, *Podiceps cristatus* (L.), mint a kis vöcsök, *Podiceps ruficollis* (PALL.) igen gyakori volt a Fertőn, most ezeket is csupán egyszer-kétszer láttam.

A sirályfélék közül igen nagy csapatokban láttam különösen az őszi vonuláskor a danksirályokat, *Larus ridibundus* (L.), ritkább a fehérszárnyú szerkő, *Chlidonias leucoptera* (TEM.), leggyakoribb a kormos szerkő, *Chlidonias nigra*. (L.)

Míg előző évben sikerült a nagybukónak, *Mergus merganser* (L.) igen szépen színezett hímjét és tojóját is kézrekeríteni, a bukók a sekély vízállás folytán ez évben teljesen kimaradtak.

A récék közül a kanalas réce, *Spatula clypeata* (L.) röptében is jól felismerhető, különösen távcsővel, csak elvéve fordult elő, de nyáron is. Nagy számban jóformán csak a tőkés réce, *Anas platyrhynchos* (L.), a bőjtiréce, *Anas querquedula* (L.) és a csörgőréce, *Anas crecca* (L.) fordultak elő, különösen az első két faj. A fűtyülő réce, *Anas penelope* (L.) a télen nagy csapatokban jelent meg.

A lúdfélék közül a nyári lúdak, *Anser anser* (L.) száma, dacára annak, hogy különösen a fertőrákosiak igen megdézsmálják fészkeiket és szedik őket össze vedlés alatt, mégsem csökkent, még mindig igen szép számban költöttek. A téli vendégek ez évben igen kis számban keresték fel a Fertőt, közülük a nagy lilik, *Anser albifrons* (SCOP.) mind nagyobb számban jelentkezik a vetési lúd, *Anser fabalis* (LATH.) rovására. A vörössnyakúlúd, *Branta ruficollis* (PALL.) e télen nem jelent meg.

A lilék közül többször találkoztam széki lilével, *Charadrius alexandrinus* (L.), ritkábban a kis lilével, *Charadrius dubius* (SCOP.). A bibic, *Vanellus vanellus* (L.) igen nagy számban fordul elő.

A szalonkafélék közül örömmel állapíthattam meg a gulipán, *Recurvirostra avosetta* (L.) sikeres költését a délkeleti partokon, egy hatos csapatot láttam a bozi részen is, átmeneti tollazatban. A havasi partfűtő, *Calidris alpina* (L.) a tavasszal nagy csapatban vonult át a Fertőn. A pajzsos cankó, *Philomachus pugnax* (L.) fészkel a Fertő délkeleti partján, elég szép számban figyelhettem meg, átmeneti tollazatban levő fiatalokat is. A cankók közül leggyakoribb a vöröslábú cankó, *Tringa totanus* (L.), mely fészkel is. Nagy csapatokat figyeltem meg a madárvárta környéken, kisebb számban a soponi és fertőbozi sekély vizeken. Csak átvonulóban láttam a füstös cankót, *Tringa erythr-*

ropus (PALL.), de nem csapatosan. A s z ü r k e c a n k ó t, *Tringa nebularia* (GUNN.) évek óta nem figyeltem meg, a r é t i c a n k ó, *Tringa glareola* (L.) vonuláskor gyakori és csapatokban észlelhető. Egy ízben találkoztam ez évben egy g o d á v a l, *Limosa*, melynek fajtát megállapítani nem állott módomban. A pólingok közül csupán a n a g y p ó l i n g g a l, *Numenius arquata* (L.) találkoztam, mely néha nagy csapatokban is mutatkozott egész éven át. A Fertő közvetlen környékén fészkelését megállapítani nem tudtam, azonban a Hanságban fészkel. A sárszalonkák közül mind a három fajjal találkoztam a fertőbozi vizes réteken. A n a g y s á r s z a l o n k a, *Capella media* (LATH.) nem oly gyakori, mint a k ö z é p s ő s á r s z a l o n k a, *Capella gallinago* (L.), melyből ügyes vadász még mindig szép számban lóhet. A k i s s á r s z a l o n k a, *Lymnocyptes minimus* (BRÜNN.) csak elvétve fordul elő.

A túzokfélék közül csupán a t u z o k, *Otis tarda* (L.) fordul elő, az is csupán a madárvárta közvetlen közelében a Sarród és Mexikó közötti földeken. Itt hála védnökünk, HG. ESTERHÁZY PÁL DR. nemeslelkű gondoskodásának, teljes védelemben részesül, úgy hogy az 1928. évi kemény telet, amikor tömegesen pusztultak, már szerencsésen kiheverték és miként a mosonmegyei részekén is, szép számban találhatók.

A g u v a t, *Rallus aquaticus* (L.), ámbár elrejtett életmódja folytán ritkán kerül szem elé, mégis mindenütt található és vészjele után könnyen meghatározható. H a r i s t, *Crex crex* (L.) úgy a fertőbozi, mint a Sarród környéki réteken elszórva találni. A p e t t y e s v i z i c s i b é t, *Porzana porzana* (L.) ez évben csupán egyízben találtam a fertőbozi csatornában, hol egy csónak alatt rejtőzött el. Évekkel azelőtt Fertőrákoson pelyhes fiókákat találtam. A v i z i t y ú k o t, *Gallinula chloropus* (L.) a Fertőn sohasem észleltem, ellenben a Sopron melletti Tómalomnál (Sopronfüred), különösen a Kistómalomnál igen gyakori, nem egy halászvarsába került példány meggyűrűzés és kibocsátás után másodszor, sőt harmadszor is újból belemert a varsába. S z á r c s á k, *Fulica atra* (L.) ez évben az alacsony vízállás folytán feltűnően kis számban és csak rövid ideig voltak a Fertő délnyugati és déli részén észlelhetők.

A b a t l á k, *Plegadis falcinellus* (L.) megjelenése igen rendszertelen, némely évben igen sok van, más évben pedig teljesen kimaradnak, ez évben is alig voltak megfigyelhetők, míg az elmúlt évben szép számban tartózkodtak a Fertőn és fogyasztották a piócák óriási tömegét. Különösen a fertőrákosi és a soproni parton voltak gyakoriak. Feltűnő a k a n a l a s g é m e k n e k, *Platalea leucorodia* (L.), különösen ősszel nagy csapatokban való megjelenése. Így ez évben a fertőbozi vizeken egy 80 főből álló csapatot számláltam.

A f e h é r g ó l y á k, *Ciconia ciconia* (L.) száma is, véleményem szerint — ámbár nem vagyok hivatott e tárgyban véleményét mondani, mivel a gólyákról vezetett katasztert még nem dolgoztam fel — szaporodóban van. Új fészkeket foglaltak el Sopronkőhidán és a fertőbozi határban is, a régi fészkek pedig most is lakottak. F e k e t e g ó l y á t, *Ciconia nigra* (L.) 22 évi megfigyelésem alatt csak tavaly figyeltem meg, átvonulóban 4 darab tartózkodott a Fertőn.

A gémfélék közül a b a k c s ó, *Nycticorax nycticorax* (L.) elvétve költ is a Fertőn, előfordulása elég gyakori. Ugyanez áll a b ö l ö m b i k á r a, *Botaurus stellaris* (L.) is, mely azonban olyan elrejtett életmódot folytat, hogy csak a hangja után lehet tartózkodási helyét megállapítani. P o c g é m e t, *Ixobrychus minutus* (L.) ez évben szintén kevesebbet lát-

tam. Űstökös gé m, *Ardeola ralloides* (SCOP.) a Fertő n nagy ritkaság, éve kkel ez elő tte került egy a Kisbalatonon meggyű rű zött példány kezeim közé a soproni határból. A sekély víz állás maga után vonzotta a halállomá ny erős megfoghatkozását és ezzel magyarázom a gé mfé lék számának erős csökkenését. A szű rke gé m mel, *Ardea cinerea* (L.) még csak elvétve találko zunk a Fertő n és a madárvárta közelében levő partokon, szántó földeken és az azok között hú zott csatorná kban, de vör ös gé m, *Ardea purpurea* (L.) ez évben is igen gyé ren volt megfigyelhető. A nagy kó csa g, *Egretta alba* (L.) sajnos, évről-évre ritkább lesz, hogy ez évben oly keveset figyelhettem meg, annak az az oka, hogy a tavasszal ismét felgyujtották azt az ő sná dast, ahol fészkelni szoktak, az új ná dnak megfelelő magasságra való felnö vését kívárni nem tudják, azért valószínűleg más vidéken, reméljük a Kisbalatonon költöttek. Kis kó csa g, *Egretta garzetta* (L.) sem ez évben, sem amióta a Fertő madárvilágát figyelem, itt nem fordult elő.

A ragadozók közül egészen közönséges a barna réti-héja, *Circus aeruginosus* (L.), mely a Fertő ná dasaiban gyakori fészkelő is. Szintén elég gyakori a ké kes réti-héja, *Circus cyaneus* (L.), mely azonban inkább a Fertő-menti partok felett észlelhető. Elvétve láttam egy-egy egerész ölyvet, *Buteo buteo* (L.), télen elég gyakran látni a partok felett a gatyás ölyvet, *Buteo lagopus* (BRÜNN), igen ritka a kis bé kás sósas, *Aquila pomarina* (BREHM), mely a hansági Égererdőben költ. A vá ndorsó lyom, *Falco peregrinus* (TUNST) minden télen megjelenik, ú gyszintén a kabasó lyom, *Falco subbuteo* (L.) is. A kis só lyomot *Falco columbarius aesalon* (TUNST.) ez évben nem figyeltem meg, elő ző éve kben a fertőrákosi határban kézrekerült. A vör ös vé r-cse, *Falco tinnunculus* (L.) közönséges, mint fészkelő is. Egy rendkívül érdekes fészket láttam egy, a fertőbozi határban a ná das-sásas réteken felállított egyik fedett szarvasmagaslesünkben, melynek egyik sarkában a padlón készítette el fészket és költötte ki fiókáit, melyeket sikerült meggyű rű zni. Még érdekesebbé teszi ezen fészkelését azon körülmény, hogy ugyanezen magasles tetején egy gólya fészkel, melynek fiókáit szintén sikerült meggyű rű zni. A réti fü lesba gó ly, *Asio flammeus* (PONTOPP.) mint minden télen, ez idén is, nagy csapatokban kó válygott a Fertő-menti rétek felett, különösen a fertőbozi parton láttam nagyobb számban. A macska ba gó ly, *Strix aluco* (L.) két példányát láttam e nyá ron a soproni és balfi határ között létesült új strandfürdőnél.

Igen megritkult a jég ma da ra k, *Alcedo atthis ispida* (L.) száma, lehet, hogy a csodaszép madarat kitömetés végett sokan lövik. Pedig nagy kár érte, mert valóságos drágaköve a Fertőnek és nevetséges volna a halállományban okozott kárt még csak fel is említeni.

Örvendtes a szal ak ó tá k, *Coracias garrulus* (L.) elszaporodása Fertőbozon, hol az elő ző éve kben csak elvétve észleltem, ez évben szép számban láttam. Megjelenésük igen díszíti a tájat és a madárvilágot változatosabbá teszi.

A fecskefé lék közül úgy a fű sti fecske, *Hirundo rustica* (L.), mint a moln ár fecske, *Delichon urbica* (L.) a Fertő-menti községekben nagy számban fészkel.

Az elmúlt télen a Fertő-menti községek környékén is észlelték a fákat ellepő cson ttollú ma da ra ka t, *Bombycilla garullus* (L.).

A gé bics fé lék közül Sarród és Mexikó-major környékén sok kis ő r gé bics, *Lanius minor* (GM.), Fertőrákos és Sopron partjain pedig több

töviszúrógébics, *Lanius collurio* (L.) költ. A vörösfejű gébics, *Lanius senator* (L.) fészket a soproni Dudlesz-erdőben IFF. SCHWARZ JÓZSEF-nek, ki lelkes munkatársam és BÉLA öcsémnek sikerült megtalálnia és meggyűrűznie a fiatalokat.

A varjúfélék közül csupán megemlítem a dolmányos varjú, *Corvus cornix* (L.), a vetésivarjú, *Corvus frugilegus* (L.), a szarka, *Pica pica* (L.), a szajkó, *Carrulus glandarius* (L.) előfordulását a Fertőmenti partokon, melyek közül a dolmányos varjú behatol egészen a Fertőig, hogy ott elhullott állatokon lakmározzon. A magtörők, *Nucifragák*, a brennbergbányai erdőben átvonulóban mindkét fajtaival képviselve vannak, de a Fertőmenti községekben már nem észleltem őket.

A seregélyfélék közül a seregély, *Sturnus vulgaris* (L.) tömegesen lepi el a Fertőmenti szőlőket, hol nagy károkat okoz. Az éjjeleket a nádasban töltik, nagy lármát csapva, mielőtt nyugovóra térnek. Ezzel elérkeztem ezévi legértékesebb megfigyelésemhez a pásztormadár, *Pastor roseus* (L.) vidékünkön való első megjelenéséhez. Ez év június 1-én a fertőrákosi határban DORFMEISTER JÁNOS soproni lakos lőtte az első bizonyító példányt ezen a vidéken, egy 25—30-as csapatból, melyek a bokrok közül repültek fel és az útmenti szederfákra szálltak. Felhívtam rájuk az összes megfigyelőink figyelmét és a környékbeli vadászokat is megkértem, hogy ne üldözzék őket, hátha sikerül az igen alkalmas terepen, hol igen sok a köves rész, fészkelésre bírni, azonban rövid egy heti itt-tartózkodás után eltűntek. Később még a soproni Dudlesz-erdőben figyelték meg, valószínűleg ugyanazt a csapatot.

A pintyfélék közül a soproni parton fészkelnek kenderikék, *Carduelis cannabina* (L.) a szőlők között, télen csapatosan megjelennek a tengelicek, *Carduelis carduelis* (L.), ritkábbak a csicsörkék, *Serinus canaria hortulanus* (L.), melyek a hegyek között fekvő Brennbergbányán a verebeknél is nagyobb számban fészkelnek, a nádasokban pedig közönséges a nádisármány *Emberiza schoeniclus* (L.)

A billegetőfélék közül a rétipipis, *Anthus pratensis* (L.) a gyakoribb, a vízipipist, *Anthus spinoletta* (L.) ez évben nem találtam. A barázda billegető, *Motacilla alba* (L.) mindenütt gyakori, a madárvárta közelében a szántóföldeken elmúlt évben egy albinót figyeltem meg, ez évben egy flavisztikus példányt kaptam a soproni Dudlesz-erdőből. Ugyancsak egy flavisztikus verebet kaptam évekkkel ezelőtt Fertőrákosról is. A sárga billegető, *Motacilla flava* (L.) legnagyobb számban a fertőrákosi határban található.

A cinegefélék közül örömmel tapasztaltam a szakállascinege, *Panurus biarmicus russicus* (BREHM) szaporodását, nagy családokkal talákoztam és többet sikerült is a madárvárta épületéből kezelt csapócsapdával elfognunk és meggyűrűznünk. Főleg a kiszórt magvakra és nem a liszt-kukacokra szálltak be. A függő cinegék, *Anthoscopus pendulinus* (L.) száma megfigyelésem szerint igen csökkent, minek magyarázatát adni nem tudom. Érdekes, hogy míg más fészkelő helyeken a függő cinege fűzfákon építi gyönyörű fészket, addig a Fertőn, hol 2—3 csenevész fácskán kívül fa nincs, nádszálak közé szövi mesterien épített fészket.

Az éneklőfélék közül a nádirigó, *Acrocephalus arundinaceus* (L.) továbbá a cserregő nádiposzáta, *Acrocephalus scirpaceus* (HERM.), az énekes nádiposzáta, *Acrocephalus palustris* (BECHST.) és a foltos nádiposzáta, *Acrocephalus schoenobaenus* (L.) a Fertőn, illetve a környező nádasokban fészkel. A csikosfejű nádi-

poszátát, *Acrocephalus paludicola* (VIEILL.) is több ízben megfigyeltem, de fészkelve nem találtam, A réti tücsökmadár, *Locustella naevia* (BODD.) hangját gyakran hallottam, de fészkelve nem találtam. Űgyszintén a nádi tücsökmadár, *Locustella luscinioides* (SAVI.) énekében többször is gyönyörködtem a madárvárta környékén.

Egy ízben hallani véltem a fülemile sitke, *Luscinola melanopogon* (TEMM.) hangját is. Télen többször találkoztam a nádasban az ökörszemmel, *Troglodytes troglodytes* (L.) is. A rozsdás csaláncsuk, *Saxicola rubetra* (L.) a soproni részen fészkel, ott, valamint a bozi határban is megfigyeltem a cigány csaláncsukot, *Saxicola torquata rubicola* (L.) is. A vizirigók, *Cinclus* mintha kipusztultak volna, évekkkel ezelött láttam egyetlen példányt a fertőrákosi patakban. A rozsdafarkúak közül a házi rozsdafarkú, *Phoenicurus ochruros gibraltariensis* (GM.) a gyakoribb ezen a vidéken, de előfordul a kertekben a kerti rozsdafarkú, *Phoenicurus phoenicurus* (L.) is. Végül még meg kell említenem a fehér csillagos kékbegyest, *Luscinia svecica cyanecula* (WOLF.), melyet csak egyszer vonuláskor csapatosan figyeltem meg a fertőbozi határban.

VOGELBEOBACHTUNGEN AM FERTŐ-SEE 1934.

VON GEORG BREUER.

(Mitteilung der Vogelwarte Herzog Paul Esterházy des B. U. O. am Fertő-See.)

Der niedrige Wasserstand d. J. am Südufer des Fertő-Sees hatte zur Folge, dass Steissfüsse, Blässhühner, Reiher in geringerer Anzahl zur Beobachtung kamen, andere, wie z. B. die Säger ganz ausblieben. Im Winter überwog *Anser albifrons*, gegenüber *jabalis*. Im Herbst erschien bei Fertőboz eine Schar Löffelreiher von 80 St. Voriges Jahr erschienen auf dem Durchzug 4 Schwarzstörche. Der Edelreiher wird immer seltener, leider wurde im Frühling der alte Rohrbestand, wo sie zu horsten pflegen, wieder abgebrannt. Bei Fertőboz fanden sich die Blauracken diesmal zahlreicher ein. Seidenschwänze wurden im vergangenen Winter auch in den Gemeinden beim See beobachtet. Bei Sopron wurde das Nisten des Rotkopfwürgers festgestellt. Am 1. VI. zeigte sich eine Schar Rosenstare auf den Maulbeerbäumen bei Fertőrákos, die nach einer Woche verschwanden. Später wurden auch bei Sopron Rosenstare beobachtet, wahrscheinlich dieselbe Schar. Girlitz sehr häufiger Brutvogel bei Brennbergbánya. Die Bartmeisen zeigten sich zahlreich beim Gebäude der Warte und es gelang mehrere zu fangen und zu beringen. Sie gingen mehr der ausgestreuten Körnernahrung nach, als nach den Mehlwürmern. Beutelmeisen wurden sehr wenige beobachtet, sie bauen am Fertő-See ihr kunstvolles Nest zwischen Rohrstengel, da in der Gegend nur verkümmerte Bäumchen vorkommen.